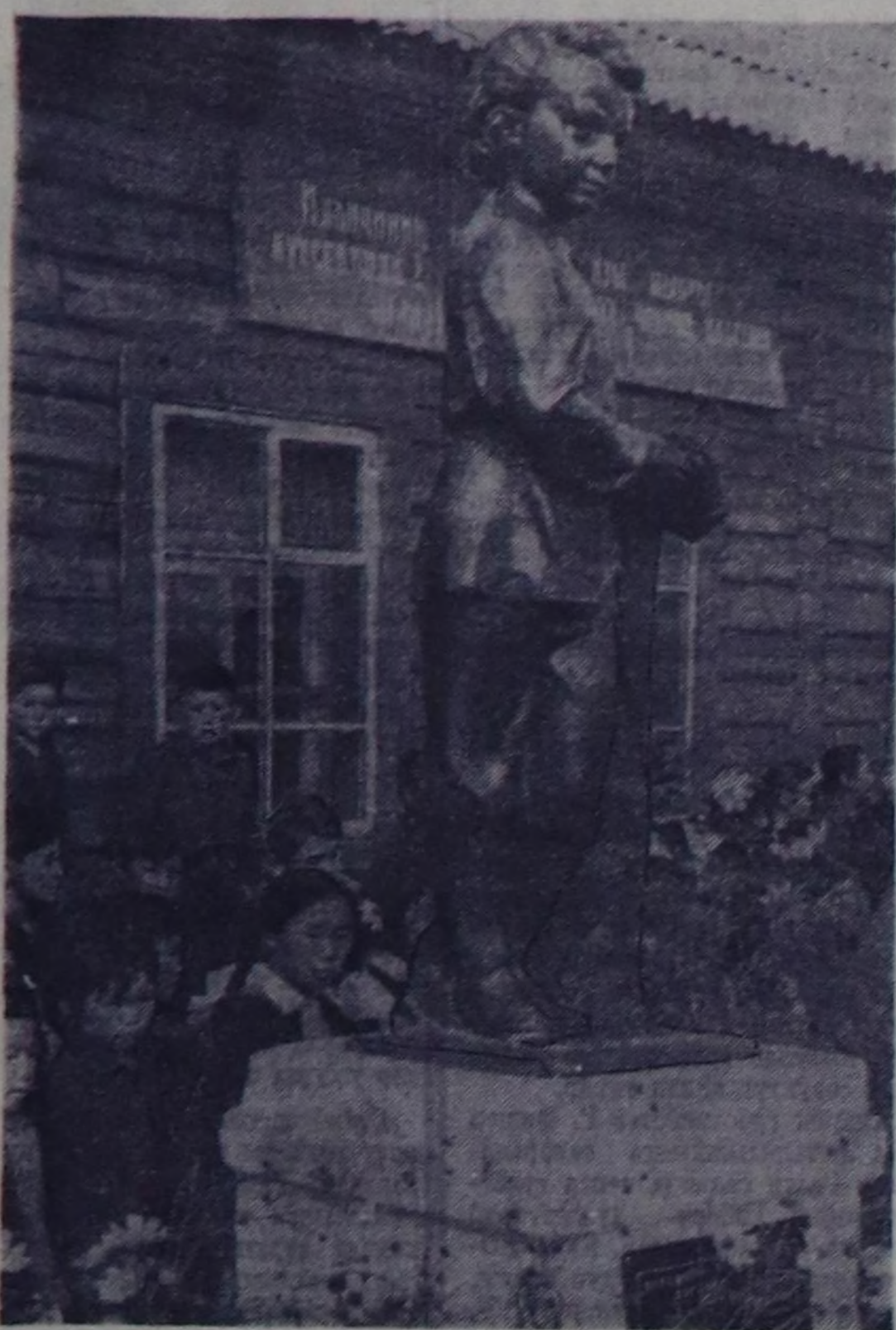

(CETA)

УЛУГ БАШТЫЧЫГА ТУРАСКААЛ

Сентябрь 1-де Тожу районун «Совет Тыва» колхозунга өөрүшкүлүг хун болган. Азас школаны өөрөдигеини организастыг эгелээни, күрүнө хандырылганында өөрөни турар уруглар интернатта кирген.

Хүндүскүнү 2 шакта интернат чанынга хөй кижикиржикчилер митинг болган. Коммунист партиянын үндөилекчизи Владимир Ильич Ленинге тураскаалдык өдүгөн аттыг интернат чанында тургустунганга тураскаал болдурган митингине «Совет Тыва» колхозтун даргазы, ССРЭ-нин Дээди Советинин депутаты В. Тамдын-оол, СЭКП Тожу

райкомунун секретары М. Машпадай, «Совет Тыва» колхозтун хоочун малчыны Б. Самыылк болгаш өскөлдөр-даа чүве чугаалаан. В. И. Ленинге тураскаалдык ажыдылган. Митингини киржикчилеринин мурнунга улулг баштычын, башкынын бичи чоразында боду өндүр чаагайы-биле көстүп келген.

Улулг Ленинге тураскаал чурумалдыг Тожунун Азас школанын өдүгөн аттыг интернаттын чанынга кезээ-менгези-биле турар болгаш коммунисттер келер өдүгөн тургаш өөрөндөрү.

К. ДОРЖУ.
Фото авторуу.

Тыва АССР-ниң садыг черлериниң бүгү ажилдакчыларының КЫЗЫЛ ГОРПОЗУНУН САДЫГ АЖЫЛДАКЧЫЛАРЫНЫҢ КЫЙГЫРЫ

Эргим эштер! Бистиң чуртувусу коммунизм тургузушкунунун СЭП-ниң XXII съездининг айткан улуг планнарын совет улус коммунисттер партияның удуртулгасы-биле чедишкенин күөсөдип турар.

Социалист улустур, көдөз ажил-агы хажым чоң хөгжүп турар, совет улустуң материалдыг чаагай чоруу болгаш культурулг деңгээли үзүктөл чокка берип турар.

РСФСР-ниң Дээди Советиниң алдыгы чылдазының V сессиязының шийткелдеринге сорул кирген Кызыл горпозунун садыг ажилдакчылары бистер чурттанчы чоңга садыг болгаш хандырылгала талазы-биле эки бараан болуру улустуңулг болгаш көдөз ажил-агының мурнунда салдырган сорулгаларны чедишкенин күөсөдиринге дузалаар деп чүвени эки билгеш, садыгның культуразын бүгү хемчеглер-биле улам-на хөгжүдүп сайзырадыры бистиң кол хүлээлгесин деп санап тур бис.

Мынчангаш бодунга дааскан ажил-хөреңкө бедик медреселер, ак сепилдиг болуру, садыгга чаа, мурнукчу чүүлдерин непередери бистиң чуртувуста коммунизм тургузушкунунун нити хөреңкө улуг салышкын болур деп чүвени хөреңкөчлер кооперацияның ажилдакчысы бурузу эки билер хөреңк.

Горпонуң садыг ажилдакчылары бо чылдың баштайгы

чартында чамдык эки түңкелдерин чедип алганнар: бараан саарылгазының, чурттанчы чоңу кооперастарының болгаш ижигүн дадывырын чырының чартык чыл планын күөсөдип, садыг талазы-биле чырыдалды ээсидип, садыг алыччыларга бараан болурунун культуразын элээн бедиктен.

Ындыг-даа болза, бистиң ылган ажилымыс — ол болза, бистиң мурнувуста салдырган улуг сорулганы күөсөдириниң чүгө эгези болган деп санап турар бис. Ынчангаш бистер чедип алган чедишкенин хөреңкөчлер донтавайн, чурттанчы чоңун негелдерин хандыраарын улам экижидер дээш, бүгү хөмчеглерин ал турар бис.

Садыгга ажил-хөреңкөч байдатын чугаалажып көргөш, Кызыл горпозунун садыг ажилдакчылары бистер силерге мындыг кыйгырыкны ылып тур бис:

Чеди чылың сөөлгү чылыңны бараан саарылгазының планын күөсөдириниң хуусаа бетинде доозар:

Бо чылдың донтааткан планын оналганы садыггы бурузу күөсеткен турарын чедип алыр;

Совет садыгның чуртун урээр, садыг алыччыларга бараанын чедип деңгизип, хөмчөк бөрсөк болгаш оларга наржы

болур, самчыгдал кылыр ышкыш бужар чоруктар-ны болдурбас, негелде-хөмүддөр дептери чүгө саналдар дептери болурун чедип алыр;

Садыггы бурузу болурун буруулагыч мергежил-лин курстары дамчытыр болгаш садыгның техникумдарына болгаш институттарына боду барып өөренир азы ээчич өөренир арга-биле бедиктеп алыр;

Садыг талазы-биле аныктарың аразында эки белетилдиг болгаш бедик мергежилдиг кижилерин садыгның удурттур болгаш харысалгалыг ажилдарына депшидеринге улуг ичээлгей салыңны хөреңкөчлер нитилелдериниң баштаар черлерин кыйгырып тур бис;

Бистиң чугула болгаш хүндүлүг мергежилдигиң хүрээ-лекениң киреринче республиканың аныктарын кыйгырып тур бис;

Бистер кижик бурувус чыл төмүзүңге чедир бир кижини садыггы мергежилге өөредип бис.

Совет садыгның культуразын улам бедидери дээш, боттарының бугу күжүң болгаш энергиязын харамназыңны Тыва АССР-ниң бүгү садыг ажилдакчыларын кыйгырып тур бис.

Кыйгыргың Кызыл горпонуң садыг ажилдакчыларының 1965 чылдың август 17-де болган хураанын хүлээп алган.

СЭКП райкомунун бюрозунда

СЭКП Танды райкомунун ээлчег бюрозун чокко эртен хуңеринг бирээинде болган. «Межегей» советтук партия организастыгының секретары эш Дементьев ол ажил-агыда коммунист күш-ажыл дээш шийткелдерин чоруп турарының дугайында илеткелди аңаа дыңдап чугаалашкан.

Коммунист күш-ажылымы деп адамыр дээш бүгү коллектив деменсип турар. Ынчалдаа ол талазы-биле ажил коошкач тургустунганын бюрого демделгеш. Эртен үнүң иштинде коммунист күш-ажылды шийткелдеп деп атты чүгө 8 ажил-чынга тыыскаан. Ол мышкаа коошкуч агитацияны организастаан база чогуур негелдизинге чедес. Социалист чарыштыг түңкелди доктаамал үндүрбөс келген.

Оң-биле чегерелештир, «Тилелеге» советтук өөрөдиге комбинатының «Совет Россия» колхозта Владимир-кованың кезежик шийткелдерин эки ажил айттылаан, өскө черлерде кезежик шийткелдерин өөрөдигеин ам-даа негелдиз чедип деп демделгеш. «Тилелеге» өөрөдиге комбинаты эртен өөрөдиге чылында 85 кижин өөрөткен. Оларның хөй кезин комбайнерлер, трактористер болгаш чолаачылар.

«Совет Россия» көдөз ажил-агы артелинде хаан ажилының байдалының дугайында чугаалашкан, колхоз даргазы эш Дубатовтун информация айттылаан. Ол ажил-агыда хаанын баш саңы сөөлгү чылдарда дөрт катан өскөн. Ынчалдаа хаан оолдары хөреңкөч таварышкылар берилээр. Хааннардың турар кажалары кич септенилгеш. Шахындыг чамдык чегерелештир чылдакш, хаан ажилын оң-даа экижидерин аргазы бар дээрзин бюрого айткан.

Чаа өөредилге чылының эгелээниңге

БИРГИ КЛАССЧЫЛАР

Төрөң чурттуң муң-мун бичин оолдар, кыстары бо хуңерге чай тургузунда бедиктеп келгеш, оларның чедип кээринге четтикпей турган. Манап турган өөрүшкүлүг хуңер-даа келген — хөгдүг чай эртин, байлак чаагай алдын сарыг күс-даа дүжүп эгелээни. Бичин оолдар, уруглар школалар хөттерин кеткелдеп, сумкаларын долдур хамык хөреңкелерин суккулдапкан, өөрүшкүлүг, хөгдүг тургулаан.

Школа-биле, башкылары-биле баштайгы ужуражылгалар болгаш, кара-кара, бора-бора костюм-нерлер, ак-ак формаларың оолдар, ак-ак формаларың хуңер-хуңер формаларың база-ла ак-ак-мюндүрүктүлүг уруглар чүзүң-бүрүн айыраң четкелер тургулашкан, ала-нелеринге, акы-угбаларына үдөтүрген школарга хуңер турган. Оларның аразында чеди харлыг Лена Чаамаа база-ла башып орган. Оң өөрүшкүлүг чүгө Ленинге, школар, бирги классчы болган, өөренир, өөренир каячар! Өөрүшкүлүг эң-не бичен мен боор мен, өөрүшкүлүг аразында эки номчуп, санап бидес кижик мен-не боор мен, деп Лена иштинде көчүлү-ла хараалан чорайан. Чок, школага чедип кээрге, хөй бирги классчылар бир-шин болганнар.

Кызылдың № 7 школарының чылында хамык бирги классчылар, бир-

де тааннар ышкыш, чыжытырып тургулаан.

— Чаа өөредилге чылы-биле, школага киргениң-биле байыр чедирип тур мен — дээш үнүң ылдымында дыңдалып турган. Бирги классчылар ынак школарын көрүп ап, баштайгы башкылары-биле тааныжып, школарга бичиттирип турганы бо.

Школа директору Лидия Сергеевна Новикова бирги классчылар-биле чугаалажып, оларның өөренир класстарына башкыларын таныштырып турган. Ленаның элээч келген.

— Адың кимил? — деп, башкы демки өскө уруглар-биле чугаалажып олтурган дег айттырган.

— Лена — деп, адап берген.

— Номчуп, бижип билер сен бе?

— Бичип билер-ле мен.

— А санап?

— Чөөрөгө чедир.

— Эр-хөй, Лена. Ам школага шупту чүвени өөренир бис — деп кааш, — силерниң уругларыңарын ам сөөлүгү бо бе? — деп, башкы оон негелден айттырган.

— Ийе, чеди дугаар урувус кээп турары бо — дээш, — ам-даа кээр болгай аан — деп, Ленаның нези чүдүмүрү аарак чырылаан.

— Лена № 1 «А» класска өөренир. Башкылар бо — дээш, директор куу көстөмүг анык башкыга айткан, — Валентина Сергеевна

Медведева — деп каан. Лена баштайгы башкы Валентина Сергеевнага чедип барып сөзүң. Валентина Сергеевна: — Четтирим — дээш, өөрөдигениң эгел-биле байыр чедирип тур мен, Лена — деп, оң башкы чассыды суйбаш, бирги классчы өөрүңү аразыңа апарып кадып каан.

Эртенде, августун 31-де, на-йыскалдың хамык бирги классчылары парке араан-шаараан шүжүп турган. Уруглар саатар уругларны школага үдөп кээп турган. Чайын-надыр хүнүлүг турар күсүк чылыг хүндүс өөр бичин оолдар, уруглар чегерелештир тургулаан, ногаан театрың сөзүңнүң үстүнде Ленин башкының чуртувун алаңда тургулаан кызыл постө чүве бижип каан. Лена ону үжүлөп олдуруп, арай боорда үндүрүп алган: «Бирги классчыларга байыр!» деп каан болган.

— Кым байыр чедирип турары ол, аай? — деп, Лена айттырган.

— Төрөң чурт, силерге улулг уластар шупту байыр чедирип турары ол... Көр, сенээ база — деп алаан чугаалаан. Ленаның өөрөзү-даа көчүлү — ону катан-катан номчуп-ла олтурган.

Улааанда үш чарлакчы оолдар байырладың эгелээниң чарлаачылар. Көжөгө-даа айттыганын. Сценаның дүңдүдө база-ла тургулаан плакатта: Сентябрьның 1, среда деп каан плакат, оң алаңда «Делегейге байыр!» дээш кыйгы көстү хонуп келген. Бирги классчыларын байырлаан эгелээни. Лена карак аайың көрүп-ле олтурган. Кызылдың Пионерлер башкылары ажилдакчыны Мария Родионова Спригина байырлаан дег сөс-биле айткан:

— Эргим уруглар, бирги классчылар, силерниң школага бир дугаар кээп өөренир турарыңар-биле силерге байыр чедирип, байырладым эгелээниң чарлаачы — дээш.

Кызылдың школарының болгаш башкыларының өмүзүңдөин хөреңкөч улаа өөрөдиге кидилэни эргелекчиз эш З. Ф. Борисова байыр чедиргеш:

— Төрөң чурт, төрөң партия, төрөң чоңунар бүгү чүвени силерге бедиктеп берген. Школар, башкыларым чалап тур. Дугаарластар-же бир-ле дугаар кирер силер. Бижип, номчуп, санап өөренир силер. Хөйүн билеп алыр силер. Бүгүн өөрөдигениң чассыг оолдар, кыстары силер, ам даарта школарга апар силер, чаа амырларды эгелээр силер. Эки болгаш төргин эки демдектерин өөренирлерин күөдөм, уруглар — дээш. Пионерлер башкыларын бирги классчыларга байыр чедирген телеграмма база келген. Ында

С. КУУЛАР.

КУШ-АЖЫЛ ХООЙЛУЗУН САГЫЫ

Ак-Довурак хоорайның бүдүрүлгө, албан черлеринде куш-ажыл хойлузуң хажылар чоруктар бар бооп турар. Оң чылдагыны болза, бүдүрүлгө черлериниң уагустуучулары кээр кидилтериниң ажилын коошкач удуртуп турарында. Ажилчылары ажилдан үндүрелде, ажилга кирип алырда куш-ажыл хойлузуңуң негелдизини шыгың сагыгай турар.

Кызыл-Мажалык АТК-ның, дузалаар бүдүрүлгө комбинатының баштаар черлер ажилчыларын ажилга хүлээп алырда хойлузуң айткан 6 хонуктун орнунга 2 негелдиз ай чедир шенелде хуусаалаан доктаалып турар.

Ак-Довурак хоорайның «Тыва даг-дугу тузук» эргелдиз, «Тыва даг-дугу» комбинат болгаш ОРС ажилчы-

нарын куш-ажыл дептерин долдурарын, макталдар бижирин, өскө өргө-дугаала шийткелди айттып турар. Бо бүдүрүлгөдө 3—5 чылдарда ажилдап турар элээң хөй ажилчыларың болгаш албан-жаакчыларын куш-ажыл дептеринде ук ажилга каян киргенин беани мынчага чедир демделгеш. Бо бүдүрүлгөдө баштаар черлер ажилчыларын профбиле организастаан үндүрүп турар. ДБК-ның директору В. Даниленко, чижээ, 1964 чылдың ноябрь 28-те уруглар ажилын ажил-агы эргелекчиз Кнехтия, уруглар ажилын эргелекчиз Козлова профбиле комитетин чопшээрли чокка ажилыңдан үндүр, а кажан хомулап кээрге,

улус судунун шийткелди баугаар Козлова биле Кнехтияни эрг ажилыңга кирген.

1965 чылдың март 4-те уруглар ажилын ажилыңга Семенин хоорай Совети ажилыңдан үндүрүп, Семенин менн шын эвеске ажилдан үндүргөн, эрг ажилыңга кирип көрүрөк деп, сука билдирген. 1965 чылдың апрель 16-да улус суду оң эрг ажилыңга киргенин ойталаан. Оң сонда Семенин Тыва АССР-ниң Дээди судунга хомулаан. Оң хөдөөн көргөш, улус судунун шийткелди шын эвес деп санаан.

Пазы чептөөнерин ажилга хүлээп алырда куш-ажыл хойлузуң сагы-вас, эчти шийткелди эрттирбес, кызырган ажил хүнүн бербей, бер-

ге кадыг ажилдар кылдырып турар чүүлдер база бар. Оон ынай оларын пазы чептөөнерин комиссиязың чопшээрли чокка ажилдан үндүрүп турар.

Хоорайның дыка хөй бүдүрүлгө черлеринде бүдүрүлгө планын күөсөдир дээш, дыштарын хүнөөрде болгаш ажил шаңынан дашкаар ажилдаар чорукту кылып, ону төлөп турар. Чижээ, бирги чартык чылда чүгө ДБК-га 1308 ажил ажил шаңы ажиллаан аан 172 кижиз-хуу болуп турар.

Прогулар, ажилдан ооздалашкынар, арагалаашкынар база дыка хөй. Алаа удуз чептес ажил чорутуп турар. Бүдүрүлгөдө эш-хуузуңу сугартып кочуп сула ажилдап турар. ОРС-та, ДБК-ла куш-ажыл хойлузуңуң дугайында, социалист нити туртталганын дугайында таңдылга ажилын багай чорудуп турар.

Куш-ажыл хойлузуң бүдүрүлгөдө уруп турар дугайында айттырганы профбиле комитеттери чугаалажып көрөй турар. Бүдүрүлгөдө кижизиндиз ажилы көчүлү коошкач, илеткелдер, лекциялар чамдык организацияларда болбайн турар.

Ак-Довурак хоорайда бүдүрүлгөдө куш-ажыл хойлузуңуң хажы-дымыкының чоруу болза, улус суду, прокуратура органнын талазы-биле ол дугайында пропаганда ажилын чорутуу турарында болгаш куш-ажыл хойлузуңуң шыгың камгалаар дугайында бүдүрүлгөдө кайлар кидилтерин эргелекчилерин семинарын эрттирбей турарында.

С. КУУЛАР.

СОВЕТ ТУРГУЗУШКУН

Соңгукчулар-биле сырый холбаа

Ажилчы чоңнар депутаттарының чер-чер Советтериниң организастык ажил-чорудулазын улам-на экижидер болгаш оларның масалар-биле харылазын күөтөдир дугайында СЭКП-ниң XXII съездинин, 1964 чылдың октябрь, ноябрь болгаш бо чылдың март пленумдарының төөгүлүг шийткелдери — Советтерин бот-бот ажил-чорудулазын программалык болур. Бо улуг сорулганы амырлаа ботандырар талазы-биле ажилчы чоңнар депутаттарының Кызыл хоорай Совети сөөлү үдө элээн ажилдарын кылган. Оон түңкелдиз Советтин организастык-массалыг ажилы көсүзү-биле экижидер.

Ажилчы чоңнарын көдөз, хоорай болгаш район Советтеринге депутаттарын соңгукчуларын үзүңде соңгукчу окурттарының аайы-биле Кызыл хоорай Советинге 147, оон иштинде 111 депутаттар бир дугаарында соңгукчулар. Чоңун айыкчылар боттарының практиктиг ажил-чорудулазын кирерин мурнуңа, баштай чүдөн эгелээрин аайып тыппай, болгачок-ла хоорайны күөсөкчи комитетинге чедип келгеш, арга-сүмелерин айттыр турганнар.

Мынаарга чаа соңгукчу депутаттары ажил-чорудулаже аайлап башкаар, оларын практиктиг ажилга өөредир сорулга-биле бо чылдың

апрель 8-те Кызыл хоорай Совети депутат хуңу эрттирген. Орта чылганнарда депутаттар соңгукчу окуртунга канчаар ажилдарын, сессияларга канчаар белектерин, соңгукчуларын чыгыларын күөсөдир талазы-биле депутаттын соңгукчу окуртуңа чорудар ажилдарын, соңгукчуларын кирген хомулаарын болгаш билдирешкенин шийткелдеп көөрүңе депутаттын киржилгезинин дугайын, Советтин шийткелдерин күөсөдизин канчаар организастап чорудар болгаш хынаарын, соңгукчуларын мурнуңа өткөтүп болурун Тыва АССР-ниң Дээди Советинин Президиумунун оргинструктор кидилэниң эргелекчиз эш К. Е. Комаков болгаш эштер Ш. Кандан, Ф. А. Житков олар аңаа тодаргай чугаалап бергенер.

Соңгукчуларга бедиктеп үзүңде, ажилчы чоңнарын соңгукчу мурнун хурааларында депутаттын кандактары-биле ужуражышкынар үзүңде соңгукчулар боттарының ыма хөй сагың үнелгил саналдарын болгаш чыгыларын депутаттын кандактарына берип турарлар. Ол чыгылардан хоорайның улустур бүдүрүлгөдө бүдүрүп үндүрүп турар продукцияларын шийткел экижидерин, культуура албан чептерин ажилын экижидерин болгаш

тус черлерин бар турар аргаларын долдуу-биле ажилдарының анык-бүрү айттырларын көдүрүп турар.

Ынчангаш чагыг дээр — соңгукчуларын хөй мурнуңуң азы чамдыкызын эрге-ажымыга дүжүп турар, оларның нити хураалыга бадылап каан ажилчы чоңнарын депутаттыңа саналы болур. Эртен соңгукчу кампаниязының үзүңде бистиң Кызыл хоорай Советинге 113 чыгылар кирген. Ону күөсөдир талазы-биле тускай хөмчеглерин чогадып кылган, сессияга дүрүмчүлүг бадылап болгаш ол чыгыларын күөсөдир талазы-биле күөсөкчи комитетке хамаарышкан бүгү албан организастаан депутаттарга болгаш доктаамал комиссияларга күөсөдир биле тараткан. Ол чорук совет аппаратын ажил-чорудулазын экижидер, бау барымдалаар, ажил-хөреңк чылыр бироктарың чоруктар-биле эштеп чоң демсескирин илеретип турар. Ынчангаш чыгылар болза, депутаттын болгаш Советтерин ажил-чорудулазын үзүңде программалык болур.

1965 чылдың март айда соңгукчу мурнун кампаниязының үзүңде ажилчы чоңнар депутаттарының Кызыл хоорай Советинге Советтин ажил-агы болгаш культуура тургузушкунун талазы-биле ажилың

моон сонгар экижидеринге уланган 111 чыгыларын бергенер. Ол чыгыларда хоорайны чаагайжыларын, школа, эмнегелерин, уруглар саатары, клубтары немей тударын, коммунал ажил-агы черлеринин, салыларын, пассажир АТК-зының ажилын экижидерин дугайында тодаргай айткан. Ол бүгү чыгыларын күөсөдир дугайында хөмчеглерин чогааткан, май 26-да болган хоорай Советинин ийги сессиязында бадылап, ону күөсөдир дугайында боттук хөмчеглерин чыгылар кирген хүнүлүг эгелээш ботандырып эгелээш бис.

Соңгукчуларын чыгыларын күөсөдир талазы-биле хөмчеглерин чүгө Кызыл хоорай Совети болгаш Элегес-Аксының көдөз Советинин күөсөкчи комитеттери ал чорудуп турар эвес, харын депутаттар боттары чогуур хөмчеглерин ап, ажилдап турарлар. Бо талазы-биле хоорай Советинин депутаттары эштер О. Х. Лама, Я. П. Кирилов, Мелешикова, В. М. Мирошников, Фирсова, В. С. Ополова, Л. Ч. Сотна, П. Т. Киселев, Ю. М. Успенский болгаш оон-даа өскө депутаттар идекпейлгил киржип турарлар.

Хоорай болгаш Элегес-Аксы көдөз Советинин күөсөкчи комитеттерин ажил-чорудулазын улам ыкый экижидер сорулга-биле депутаттар боттарының тургускулаан, «Депутаттын хүнүн» эрттирп, алаа оон соңгукчу окуртуңа чорудар ажилдарын дугайын, соңгукчуларын хомулаашкың, билдирешкенин болгаш чыгыларын күөсөдир талазы-биле чорудулазын

дар ажилдарының дугайын, депутаттын доктаамал комиссияга киржилгезин болгаш хөй-нитиниң организастаан ажилдарын, соңгукчуларын хулаа аларының дугайында хурааларын эрттирп, Совет тургузуга хамаарышкан айттырларга лекцияларын немчүлүгүлүг бис. Бистиң ол чоруктан ажилымыс халас бөрбаш болгаш депутаттар уру-түңкелдиз ажилдап турарлар. Чокта чак кварталдар болгаш башкы комитеттеринин даргалары болгаш ораакчылары-биле семинарларын экижидерин, хөй-нитиниң корум-чурумун камгалаарын, эң ылангыч паспорт чурумун экижидерин, хөй-нитиниң чурумун урээр, арагалаар, кайла-даа ажилдап, өскө кижилерин күөсөдир амырлаар кижилер-биле шийткел демсески чорударын ол семинар хураалга чугаалашкан бис. Бо талазы-биле чамдык квартал болгаш башкы комитеттеринин даргалары боттарының өрткестик саналдарын киргенер.

Кызыл хоорай Совети сентябрь айда «Депутаттын хүнүн» база эрттирер деп бедиктеп турар. Орта соңгукчуларын чыгыларын күөсөдир турарында болгаш хомула билдирешкенин депутаттар канчаар көрүп турарының дугайында дүжүлгө солчүшкүнар чорудар деп турар бис.

А. НОШКЕНДЕЙ.

Кызыл хоорай Советинин күөсөкчи комитетинин секретары.

ПЕНСИЛААРЫМ ЭЛЕК...

ТАНДЫ РАЙОНДА «Коммунизм-ниң хөдөй» колхозтун Могай сүт-бараан фермазында колдан башка черде, чанында кышкы, чайгы мал кажаларың, кышкы чыгыс бажыңны келген кижик бурузу эскерип каар. Ол болза колхозтун хоочун малчынарының бирээни Узун-оол Балданович Оюнуң турлаа-дыр. Оң өң-не баштай алаа канчак келгени сонугурга каапталды.

1956 чылдың чазы турган. Ол чылдың колхозтун хаанарын хөй оолдааны-биле оларын турар чери сыгышпай барган. Мынчангаш оларын узуп азыраар кижик негелдениң келген деп дыңай салла, коммунизм Узун-оол ирей колхоз контарызынга келгеш «Кааа тургузар чүвө, мөң ажаап көрөй» диген. Көстүлүштүг Могайны ыңаңгы удуру, гүжүлүг эки чер деп алаан. Ол чылдан эгелээш, 1964 чылда колхоз 9 чыл иштинде төрөзүң колхозка чыл бүрүдө 60—80 чедир, аам нити-биле 670 ажил хаан оолдарын өстүрүп берген. Колхоз эртен чылга хаан өстүрүп соксаан. Узун-оол ирей

мынчан 64 харлында беани колхозтун 60 баш молдургаан хүлээп алгаш, база-ла хүр кыш ажыраш, чаксаар чайын дугаалаан. Оң сөөлүңде негелде-даа чептөөдө Узун ирей Могай сүт-бараан

ТЕЛЕГРАФ МЕДЭЭЛЕР
ДАМЧЫДЫН ТЭГДаштыкыдан допчу
медээлерБУЖАР ДАЙЫНГА
КИРЖИРЕНДЕН ОЙТАЛАП
ТУРАТ

НЬЮ-ЙОРК. Вьетнамче боо-чепсек сөөртүп чедир кылдыр АКШ-тын чазанын көзөйлөп алганы «Эльмехикан» дээр мексика чүк судузу Окленд порттан (Калифорния штат) шерит чүгү чок үнүкөн. Корабльдиң экипажы боо-чепсек сөөртүрүндөн ойтаалап. Вьетнамда дайынга уду-данышкынын чыскаалы портка болган.

КАШМИРДЕ БАЙДАЛ

ДЕЛИ. «Чая фронтуну» Пакистан-нын ажыдары болдурбазы-биле индий шериглер Индия биле Пакистан-нын аразында күрүне кызыгаары Пенджаб хемде эртип киргенин Индиянын камгалап министр Я. Чаван чарлаан. Бо хемчегини соруга-зы болза, министрдин сөзү-биле алдыра, «индий кызыгаары камгала-рында» болуп турар.

ЛОНДОН. Пакистанда онза бай-далы чарлаанын Рейтер агенттиги элчилеп турар. Лакхора районга индий шериглер «Бомбалакы» согу-ну таварыштырган. Пакистанче ин-дий шериглерини шаап халдаашкы-нын доктааткан» дээрин Пакистан-нын төлөөлөкчилери медеглээн.

ДЮРМ БУЗГААР НЕГЕДДЕЛЕР
БОНН. Металлисттерини барым-герман эң улуг профсоюзунун сьез-данын Бременде болуп турар. Ол профсоюзунун хураалында ийи миллион хире кижи бар. Сьездин ажылынын кизээтинин төвүндө-ажылы чоннарны демократтыг эр-

гелери, оларнын материалдыг бай-далын экижидер дээр демиселди, онза хоойлугарга болгаш Бундесвер-нин атомунг чепселенишкенин планкынга уду, өртктерини сок-савай турар улгадышкынынга бол-гаш ажылычын аягынын социал ча-лап алышкынынга бүдүрүлгө ээлериниң шаап халдаашкынынга уду демиселди айтыргалары бо-луп турар.

ДАЙЫНГА УДУР МИТИНГ
ВАРШАВА. Ламбиновичке турган гитлержи лагериниң деанскаарыга дайынга уду митинг өлгөн, туту-рган шериглериниң тураскаалы аңаа ажытканы-биле холбаштыр болган. Опольск воеводствонун 30 муң чурт-такчылары митингке киришкен. Ол лагерге антигитлержи коалицияның чурттарынын тутуруга 300 муң шер-иглери хиличкетил чыккан, өлгөн-турган 100 муң совет солдаттар уду-турган.

ЭМНЕЛГЕЛЕРДЕ МУН-МУН
СТУДЕНТИЛЕР
ТОКИО. 1964 чылда Япониянын университеттеринин дөрт муң ажыг студенттери кадымнын багай бай-далын чылдаганында эмне-лерге үр үеде чыдар азы өөредил-гени каар ужуруга таварышкан. Чурт-туң күрүне болгаш хуу университет-теринин студенттеринин кадымнык байдалын хынап көргөни парлап үндүргөн түнөөлөкчилер бо чурга-галарын, айтып турар. Араарнарын-барык чартык кезин яны-бүрү аарыглардан болгаш туберкулезтан кагылап турар дээрин хыналданың материалдарында чуталап турар.

Индия Республиканың найысылалы — Дханурта. Хамаарышпас чорутуң тураскаалы. СЭТА-нын фотосхемалы.

Япониянын Социалисттик партиязынын
даргазынын медеглели

ТОКИО. (СЭТА). Харылзаалары «чогумчудар» дээр чүве дугайында япон-корей керэни бадыйларынга уду, Вьетнамда дайынга уду, чурт-та амгы экономиктиг кризисте ажыг эрттери дээр массалыг демиселди Япониянын Социалисттик партиязы калбартыр ужурул деп, ЯСП-ниң даргазы Коззо Сасаки медеглээн.

Нагояга болган парлалга конфе-ренциязынга чүве чуталап тургаш, Сасаки Мурнуу Көрей-биле керэни октябрьда бадыйлары-биле япон ча-зактын айтыкан хемчеглерин үзерин-

ИРАН ЧАЗАКТЫН ДУШЕНИ

БАГДАД. (СЭТА). Премьер-министр Тахер Яхьяни ирак чазаның албандан дүшкөн дугайын Багдад-тын радиоу сентябрь 6-да диниат-кан.

Чаз чазакты тургузарын Ирактын шериг-агаар күштеринин командан-лакчы Абдель Арефе дааскан.

ИРАНЫН ЧАА ЧАЗАА

БАГДАД. (СЭТА). Сентябрь 6-да премьер-министр Абдель Раззак Ареф Ирактын чаз чазан тургускан дээрин Багдадтын радиоу диниат-кан.

Көдөз суурларны
өрттеди турар

ХАНОЙ. АКШ-тын болгаш оң-чалчаларнын ужуз чүтүл сөөлгү-каш айтарын дүргүзүлдү Мурнуу Вьетнамдын төп кезинде Фу-Нен можунуң хой-хой суурларын каш-удаа бомбалаан болгаш оларже хо-раннаар бүдүмелдерин октаан деп, Вьетнам информация агенттели диниаткан.

Элээн каш суурлар, чижээ, Фу-Лак, Вунг-Тау, Ми-Фу, Кан-Фу, Кан-Тинь суурлар бүрү өрттөнип-калган. Дыка хой районнарга козу суурларже америк самолеттар 200-тен 500 килограмм чедир деңизилг-бомбаларын, а ол ишкеш өртктериб-бомбаларын октап турган.

Чүтө июльда бенин кыдыг бомб-лаашкынынын түнөөлөкчиле Фу-Нен можуга 132 кижи өлгөн, 150 кижи балыгланган, ийи муң бажыңнар өр-төнип калган, сес школалар болгаш беш хуура-хит бажыңнары чок кыл-дылган.

(СЭТА).

Халыкчыраа

Б. ИВНОВ БИРГИ ЧЕРДЕ

ГАВАНА. Сураглыг шыдыраачы Кабаланкага алдар болдурган маргыдаанын муруну одурунда чоруп турар чедир грессмейстер-лер шавар халдаашкынын тургу-зушмаан. Маргыдаанын бирги чериде турар Б. Ивнов сески са-лыгда англи Р. Вейтти удуз ал-ган. Югослав грессмейстер Ивнов онза сорукут ойнап турар.

Америк грессмейстер Р. Фишер баш аштырышкыга таварыш-маан. Сески салыгда венгр гресс-мейстер Л. Сабону дүжүп бээр кылдыр ол алдалаан. Куба шы-дыраачы Э. Кобону удуз алгаш, делегейин экс-чемпион В. Смыслов база бурундалаан.

Ам Ивнов — 6,5 саныг, Фи-шер биле Смыслов 6—6 саны-лар. Оларын дараазында чоруп турар дөрт грессмейстерлер — Р. Долмов, Л. Пахман, Е. Геллер, И. Доннер олар тус бурунунда 5,5 санылар.

Маргылдаа узамчылавышмаан.

(СЭТА).

Кеземче албаан
арагачы

Муриунда турган «Кызыл парти-зан» советка Анатолий Стамбров-ский капнакчы бооп ажылдап тур-ган. Ол ажылынга харымсалгалыг, ак сеткилдиг чоруту көргүзүп, каш удаа советтун дирекция черилден мактады-даа турган.

Ол советко сөөлүндө көдөз ажы-агыйнын дүжүлгө станциязы болуп шилтий бээр, аш Стамбровский база-ла өскөлдөрдөн чыда калбайн-ажылдап турган. Чоруту оң азын-чангы өскөлдө, ажылынга тура токтанып, арагаже хандыры чоруту эле-реп келген. Ажылдан болупура туразы-биле үнгөш, хой акша ажы-лап алыр соруга-биле районун кез-реэниң аугаар тоорук бөлөктөр дээр, тайгалар чорупкан. Шах ы-чаар 500 рубльди ажылдап алгаш, барык-ла 2 ай иштинде өй-өйдө ара-галал келген. Оң уруглары 6, оларын 4-ту школа назылгылар. Тыпкан ажыны өг-бүлөзинге өккөл бээриниң улуг, ол хой кезиниң арага салып, бодунга ажылдаан.

Ол бажыңыга ээрик келгеш, кадайыга, уругларыга амыр-дыш берейн, үндүр өй-өйдө, дорамчылап туруп бээр чаныг аларган. Бир-ле катта арагачы өнүкү Николай Ко-маров-биле меделерл өскүдүргүжө арагалаш, кадайыг меделди атта-рынын түнөөлөкчиле. Надежда Алек-сандровна 2 ай иштинде амгыге чы-дар ужуруга таварышкан.

Стамбровскийниң кижинг эвес мезу-шныры уругларыга улуг саз-дарыг. Казан 2—3 ай иштинде бажыңыга келбейн, толап, ажык-кончаа сүрүп чораш, чедип кел-геш, арагалал эгелээр, уруглары-нык өөредилген сулар, башкыла-ры-биле болгачо-ла сес карыр, шон-содага туралыг аларганар.

Шах мындыг шыдырач арагач болгалда таарышмаан Стамбров-скийни чуртап турар черинден ирадыр шөлүр дугайында дилег билди-ришкенин оң кадайы Надежда Александровна эш-хуунун студия кириген. Моон мурунда оң керон ажылынын комитетинге, эш-хуунун студияга база көрүп тургулаан. Оң ол калдыг-даа түнөөлөкчиле.

Эш-хуунун суду болган дүжүл-га «Станциянын» ажылыныннын инити хуралы Стамбровскийни 3 чыл иштинде ирак районче шөлүр дугайында шиттирип хуурап ал-гаш, ону бадыйлары-биле Танды район Советинин кууекти комитет-ке шиттиркен. Август 13-те ону шиндер деп турда, шаггаа кил-дин Стамбровскийни биче сургааш, аңаа-ла салып чорудушкан.

Бутурунундани тик хосталган, ол эттинин чазаларыннын улуг, харын улам дерижилген, кадайынын ам-тыныла кыжанып, улуг оолларын акша-биле халдаашкан, азын меле-лө, нүгүдөп тургаш, алазы-биле калып чоруп кылдыр билдирешкен бижээ, шаггаа черинге алпарып бээр кылдыр оларын албааткан.

Стамбровский оолларын бодунга алгаш, кижизинг шыдаар бе азы шыдаас бе дээрин Танды район-нун шаггаа килдин канчаар көрүп турары?

Н. АФОНИН,

эш-хуунун студияны даргазы.

Бөгүн республикага шаараш бу-дугалары, онза эстерлишкни чок хун болур. Агаарнын күжү коо-каандан өй-тамынга чедер. Агаар-нын температуралы: даягы район-нарга 8—13 градус, өскөлеринге — 15—20 градус изиг. Кызылда база-ла шаараш будугалары хун болур. Уаттын күжү коошак. Агаарнын температуралы 18—20 градус изиг.

Редатор Н. Н. КУДАЖИ.

ДЕЛЕГЕЙ НЕДЕЛЯ
ДУРГУЗУНДА

Грецияда узамдыкан политиктиг кризис үргүлчүлөшмаан. Ону кон-ституцияга уду аралар-биле шит-тирлээр дээр ордлашкышкынар буураашкыга уда-дараа таварып турар. Папандреун дүрм бугаар чазан иштиги болгаш даштыкы ре-акциянын негезин-биле эрге-чагыр-гаан чайлактан соонда бүдүн чартык ай ажыг үр өрткөн. Ол үнөң иштин-де парламенти күштеринг деаля-гунуу барымдалавайн база улус чоңун негеделеринг чөрүштү «орду чазастарын» Грециянын кон-ституциянын уренишмаан, ийи удаа тургускан. Бичалза-даа парламен-т ол чазастарга бүзүрелден ийи удаа ойтаалап.

Улус чоңга, согукучуларга угуу-ганы үндүрери, ылазылаарга, парла-ментинин чаз согулдазын чорудары чөптүг түнөөлөкчиле турар ийи. Чуртта демократтыг принциптерге шыныч бугу күштер ону негеп турар. Бичалза-даа демократияга уду июль 15-те эргилдени ботандырган реак-сылыг бөлүктөргө, НАТО-биле холба-лыг дээди офицерлерге мыдыг ула-нышкыны таарышмаан турар.

Парламентинин чаз согулдазы-нын бодунуң болуп түнөөлөкчилерин дугайында бодуларын ол бөлүктөрдө база тургуспайн турар. Үр үеде үр-гүлчүлөө политиктиг кризис согу-гучуларын калбак бөлүктери, улус чоң кымын талазында турар дээр-зинге чигинишкенин кымыда-даа болдурбаан. Бугу-инити согулда-зын чорудары ам Папандреун бол-гаш массаларын мурунунга дүжүп бергени кылдыр көстүр ийи база хой-инитинин амгы олуңган байдалы-нын үезинде улусчу фронт эң таары-чалыг түнөөлөкчиле турар ийи» деп Лондонун «Таймс» солуну дүв-үрээни-биле баш уду сагындырып турган. Согулдадан чайлаарын азы

кандыг-даа таварылгада ону чоруда-ры болдур-ла ара-биле улам со-гулардырын күзөвшмаан, реакция түс нерин монархизмга болгаш НАТО-нуң АКШ-ка ботаткан агресс-чи бөлүктөргө даанган чазакты эрге-чагыргага кириер соруга-биле ка-жарлашкыны кылдыр үргүлчүлөп турар. Изыг байдалда Афинга «хаан чөвүлелин» хуралын хаан Константинин даргалааны-биле чымалдыган. Ол хуралга киржи кылдыр моон мурунда премьер-ми-нистрлер чоран кижилерин болгаш парламенти удуручуларын чадап келдирген. Бичалза-даа «хаан чөвү-лелин» хуралыга киржиринден улустун эрге-ажыктарына эң чайга-лыш чокка туржуп турар эң масса-лыг организация — Грециянын Ча-гыс аай демократтыг чөөн партиязы-нын (ЭДА-нын) төлөөлөкчилерин чай-латкан.

Күштүг турар конституцияга үн-дөзүлөө ак сеткилдиг согулдазын доп-доран чорударын ЭДА негезн. «Төптү эвилелин» удуручулуу Папандреу база мыдыг янызыг не-геделин кылган. Ийишкыны кыл-дырын илде-ле ордлаштып турган «хаан чөвүлелин» баштайгы хура-лынын соонда Папандреун журна-листтерге медеглээн болза, согулда-зын доп-доран чорударын нация-нын эрге-ажыктары негеп турар, чү-ге дээрже ону согулардыр чорук чуртта дүжүлчүлөп байдалды күш-тедилерип турар.

Реаксылыг бөлүктөргө органы «Апоевитин» солун «демократия

каш-каш айларда удуур ужурул» деп чокта чаа чүлчүрүп турган. Де-мократия чок турда дерини-каргыс бугу-чуруну чуртка дээрин дашты-кы болгаш иштиги реаксылыг күш-терге тик болбайн аан. Иччала-даа Грециянын улугу демократияны-н күчүлчүлөп турар массалыг чыскаа-лар болгаш политиктиг ажыл со-сакшышкыны уду чоңун шит-тирлиниң дугайын чуталап турар.

ЛОС-АНЖЕЛОСТУН СООНДА...

Бир эвес федералдыг чазак болгаш тус черин эрге-чагырларын чурт-тун өнүгү кештиг 20 миллион ажыг чоңунун экономиктиг байдалын эки-жидер-биле хемчеглерин дүргөн ал-бас болза, Лос-Анжелоска болганын-дан ону улам улуг тура халымышкы-нар америк хоорайларга кытыгып-уер апаар деп, АКШ-тың негрлер шиттирленин көкү ажылдакчы-зы Мартин Лютер Кинг чокта чаа баш уду сагындырган. Лос-Анжелостун баш мунгал байдалга таварышкан негр чоңун шериглерин болгаш по-лициянын өрткөн айда кады-дошкуну-биле басканынын түнөөлөкчиле 36 кижи өлүргөн, 900 ажыг кижи ба-лыглаттырган болгаш муң-муң кижилерин кара бажыңнарже кири октаан дугайын сагындырып казы.

Кингтин баш уду кылп турган сагындырылганын эң тодаргай ба-рымдаалар бар болуп турар. Негр чоң-ун үр үеде шыдажып келген чоруту-

шагда өрткөн. Күш-ажылы негр чоң-ун экономиктиг түргөлдөп, поли-тиктиг болгаш социал талазы-биле эрге-шөлөз чок чоруктан, раса дар-галында болгаш ажыг террордан качылап турар, чуртун дыка хой районнарында байдал ийилген. Илангы найысылалын турары Ке-лумбия округка уду чаа тевиш-киниң үнү болурун баш уду са-гындырып турган. Вашингтонда негр чоңун тура халымышкынын эге-лөп болуп дугайын президент Джон-сон боду база чокта чаа чуталап турган. Ийи найысылалдын чоңунуң чартык кезинден хой негрлер чазак-ка болгаш конгресске көздүрүл-е ке-дерей аар берге-байдалдарда чуртап турар-ла болгай.

АКШ-тын бугу улуг хоорайларын-да негрлерин чуртап турар кварта-ларын «ханазы чок кара бажың» деп «Ньюсуик» журнал алап турар. Ол кара бажыңнарга хой миллион ки-жигер чарынчыг амдыралче кири чыгарттырган. Оларын уду-хуузу — ажыл чок, бижик билбес чорук, аа-рыглар, элгелдир-түргөлдө.

Албанын америк пропагандалы, оң иштинде «Американың үнү», каш саныг негрлер чазак болгаш үн-министратын албан-дужааларга томулаашкыны канчап алганын, негр чоңун чөгөчиг эвэр кезин канчаар байы бергенин чижек кыл-дыр чүлчүрүндан дадалавайын турар болбайн аан. Иччала-даа ол чижектер даргалдык болгаш элгелдир-түргөлдө инити шиттирленин кан-ча-даа өскөртөйн турар.

Лос-Анжелоска тура халымышкы делегейге улуг дүвүрээниин болдур-ган. АКШ-тын башкычы бөлүктөри иштиги эң чидиг айтыргаларын шиттирлээр ара-шмаа чок болгаш кижиниң эргелерин камгалаары-биле көдүрүп үнүп турар массалыг көдүр-лүүшкүнерин базары-биле боо-чөп-секи болгачо-ла ажылап турар деп чүвени ол тура халымышкы база катал көргөскөн. Бугу чүлчүлөрдөн ал көргө, олар хоозун декларациялар-дан болгаш онтуу алаашкынарынан мың баарын ам база-ла бодавайн ту-рарлар.

Президент Джонсон федералдыг ча-зактын бөлүк дүжүмөттерин Лос-Ан-желоске чорутуп, хоорайнын качы-даан районнарын катат тургузары-нын программанын чогааларын ту-бернатор Браун-биле кады ажалдап кылырын оларга дааскан. «Доран болгаш чини-биле шиттирлээр ара-жыг нары айтыргалар мыңа илерей болуп турар» деп президент Джонсон медеглээн. Илангы күзүп Ак ба-жыңга бөзүр хамааты эргелер дуга-йында чөвүлө хуралды, а ол ыш-каш негрлерин халымышкынын чылдаганынары итеп хынаар ужу-руг тускай комиссиянын ажыг-чор-удулаан президент Джонсон барым-даа кылдыр айтып турган. Ол комис-сиянын даргазына Топ разведка э-ргелелин директору турган келерей реаксылы илерет Маккоуну тому-лаанын качыс чуталап каар болза чогуур. Негрлерин эргей дээр шит-тирленин азы ажылыч шит-

„ШЫН“ СОЛУНУ ЧАГЫДЫП
АЛЫРЫНЧЕ ДАЛАЖЫНАР!
1966 ЧЫЛДЫН

ЧАГЫЛДАЗЫН РЕСПУБЛИКАНЫН БУГУ ЧЕРЛЕРИНДЕ ЧОРУДУП ТУРАТ.

«ШЫН» солун — Коммунисттик партиянын болгаш Совет чазактын политиказы-биле, шиттирлери-биле, Совет Эвиле-лениде болгаш бугу делегейге чулуга болушкуннар-биле, а ол ышкаш коммунизм тургузушкунунун айтыргалары-биле, совет улустун сорулгалары-биле номчукчуларны таныштырып, ол сорулгаларны күөсөдиринге дузалаар.

Солунну чагыдып алырынын саны кызыгаар чок.

ЧАГЫДЫП АЛЫР ӨРТӨЭ:

чылда—6 рубль,
6 айда—3 рубль,
үш айда—1 рубль 50 көпек.

Номчукчулар! Бистиң солунувусту чагыдып алыңар!

Чагыдылганы харылзаанын бугу контралары, салбырла-ры, бүдүрүлгелерде, организацияларда, колхозтарда, совхоз-тарда хой-инити төлөөлөкчилери хүлээп алыр.

РЕДАКЦИЈАНЫН АЗЫРЫ: Кызыл. Шетинкин — Бравченко куумчузу бажы № 3. ТЕЛЕФОННАР: Редакторун 24-63 редакторун оралачыларынын 35-24 25-38, харымсалгалы секретарынын 23-35 партияны амырал килдинин 23—54. агаткай болгаш пропаганда база кады ажыл-агый килдистеринин 37-13, үлөтүр килдинин 22-64, чагаа, ажылыч болгаш кады корреспонденттер база совет тургузу болгаш амырал килдистеринин 21-27, иштиги информация килдинин 20-60 бухгалтериянын 31-75, корректорларынын 21-47 27-41. Солун калбай барганда 32-75 телефонго долгаар.

Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелин чанында парлалга эргелелин типогрфазы.

ТС—00235.